

RUTH SCURR • Ölümcül Saflık

RUTH SCURR 1971 doğumlu, biyografi yazarı, tarihçi ve edebiyat eleştirmeni. Oxford ve Cambridge üniversiteleri ve École Normale Supérieure’de öğrenim gördü. Cambridge Üniversitesi, Gonville & Caius Koleji’nde öğretim görevlisi, Sosyal ve Siyasal Bilimler Bölümü’nde direktördür. *The Times* ve *Times Literary Supplement*’e düzenli olarak katkı sunmaktadır. *Ölümçül Saflık: Robespierre ve Fransız Devrimi* (İletişim Yayınları, 2025) haricinde *John Aubrey: My Own Life* ve *Napoleon: A Life in Gardens and Shadows* başlıklı kitapların yazarıdır.

Fatal Purity. Robespierre and the French Revolution

© 2006 Ruth Scurr

Bu kitabın yayın hakları Rogers, Coleridge and White Literary Agency aracılığıyla alınmıştır.

İletişim Yayınları 3629 • Biyografi Dizisi 45

ISBN-13: 978-975-05-3916-9

© 2025 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2025, İstanbul

EDİTÖR Mehmet Atala

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Louis-Léopold Boilly, “Maximilien de Robespierre”, 1783

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Berkay Üzüm

DİZİN Erdi Galata

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul • Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6

Bağcılar 34218 İstanbul • Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

RUTH SCURR

Ölümçül Saflık

Robespierre ve Fransız Devrimi

Fatal Purity
Robespierre and the French Revolution

ÇEVİREN
Barış C. Yıldırım

John'a...

Ölüm, ölümsüzlüğün başlangıcıdır.

**– Robespierre’in son konuşması,
26 Temmuz 1794**

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	11
KRONOLOJİ.....	13
Önsöz.....	21
Giriş.....	25
BİRİNCİ KISIM	
DEVRİM'DEN ÖNCE (1758-1788).....	37
1 Arraslı Çocuk.....	39
2 Avukat-Şair Tekrar Evinde.....	63
İKİNCİ KISIM	
DEVRİM BAŞLAR (1788-1789).....	91
3 Arras'ta Seçimlere Katılım.....	93
4 Versailles'da Ulusu Temsil Etmek.....	113
ÜÇÜNCÜ KISIM	
FRANSA'YI YENİDEN KURMAK (1789-1791).....	151
5 Ulusal Meclis Paris'te.....	153
6 Anayasa.....	189

DÖRDÜNCÜ KISIM

ANAYASANIN BAŞARISIZLIĞI (1791-1792)	227
7 Savaş	229
8 Kralın Yargılanması	275

BEŞİNCİ KISIM

TERÖR (1793-1794)	317
9 Şiddetle İttifak	319
10 Robespierre'in Kızıl Yazı	391
Koda	441
KAYNAKÇA	445
Dizin	457

TEŞEKKÜR

Ölümcül Saflık'ın kimi kısımları, Cambridge Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde Britanya Akademisi Doktora Sonrası Araştırma Görevlisi olarak görev yaptığım sırada araştırıldı ve kaleme alındı. Akademiye, meslektaşlarıma ve öğrencilerime kıymetli destekleri için teşekkür ederim.

Kitabın ilk versiyonu Fransız Devrimi'nin önde gelen iki tarihçisi tarafından okundu ve geliştirildi: (Robespierre üzerine yazdığı kitabı konu üzerindeki akademik çalışmalar için bitmek bilmez bir miras olan) Profesör Norman Hampson ve (Cambridge, King's College'da on yıllık öğretmenim, meslektaşım ve dostum) Dr. Michael Sonenscher. İkisine de minnettarım. Metindeki tüm yanlış ve eksikler kesinlikle bana ait.

Birlikte çalışmanın bir ayrıcalık olduğu Chatto & Windus'tan Jenny Uglow'a, Alison Samuel'e ve Poppy Hampson'a; Henry Holt'tan Sara Bershtel'e; hepsi de okumak ve uzunca yorumlamak için vakit ayıran Lindsay Duguid, Nick Laird ve Erica Wagner ve Jane Selley'e teşekkürler.

Sayısız şekilde yardımcı olduğu için temsilcim Peter Straus'a ve ayrıca Rogers, Coleridge and White'dan Rowan Routh'a ve Birleşik Devletler'deki Melanie Jackson'a teşekkürler.

Ayrıca Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi, British Library,

London Library, Archives Nationales (Fransa Ulusal Arşivleri) ve Biblioth que Nationale de France (Fransa Ulusal Kütüphanesi)  alışanları da bana büyük bir nezaketle yardımcı oldular.

Farklı türdeki profesyonel tavsiyeler için sizlere de teşekkürler: Alex Butterworth, Rebecca Carter, Heather Glen, Istvan Hont, Robert MacFarlane, Angus McKinnon, Brian McDonnell, Andrew Wilson, (bu kitaba baőlamam için beni ilk teővik eden) Bee Wilson ve Brian Young.

Charles, Polly ve Rosalind Dunn'dan hafta sonlarını ve çocukluk dönemlerindeki tatillerini gasp ettiğim için özür dilerim.

Ayrıca ve her őeyin üzerinde, hararetli tartıőmalarımız ve bana verdiği diğer her őey için John Dunn'a teşekkür ederim.

KRONOLOJİ

- 1758 Maximilien François Marie Isidore de Robespierre Arras'ta doğdu, 6 Mayıs.
- 1763 Yedi Yıl Savaşları'nın sonu.
- 1764 Robespierre'in annesi öldü, 14 Temmuz.
- 1769 Robespierre, Paris'teki Collège Louisle-Grand'da okumaya gitti.
- 1772 Robespierre'in babası ortadan kayboldu.
- 1774 XV. Louis öldü ve torunu XVI. Louis olarak tahta çıktı.
- 1775 XVI. Louis'nin Reims Katedrali'nde taç giyme töreni, 11 Haziran.
- 1778 Fransa, Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nı destekledi.
- 1781 Robespierre avukatlık yapmak için Arras'a döndü.
- 1788 Lamoignon Reformları başarısız oldu, Mayıs.
XVI. Louis, Genel Meclis'i toplamayı kabul etti, Ağustos.
- 1789 Robespierre, seçim kampanyası yürüttü ve Üçüncü Sınıf temsilcisi olarak seçildi, Nisan.
Genel Meclis Versailles'da toplandı, Mayıs.
Üçüncü Sınıf, ulusu temsil etme hakkı olduğunu ilan etti ve kendini Ulusal Meclis olarak yeniden isimlendirdi, 17 Haziran.
Tenis Kortu Yemini, 20 Haziran.

Bastille Baskını, 14 Temmuz.

Feodal haklar ve imtiyazlar kaldırıldı, 4 Ağustos.

XVI. Louis ve Ulusal Meclis Versailles'dan Paris'e taşındı, Ekim.

Robespierre Saintonge Sokağı'nda oda kiraladı.

Jakoben Kulübü Paris'te kuruldu.

- 1790 Fransa çapında Paris'teki Jakoben Kulübü'yle ilişkili politik kulüpler ağının yayılması.

Nootka Boğazı üzerinde savaş tehdidi.

Kilise Medeni Yasası, Temmuz.

Bastille'in düşüşünün ilk yıldönümü için Federasyon Festivali düzenlendi, 14 Temmuz.

- 1791 Mirabeau öldü, 2 Nisan.

Papa VI. Pius, Kilise Medeni Yasası'nı kınadı, 13 Nisan.

Kraliyet ailesi Varennes'e kaçtı, 20 Haziran.

Champ de Mars Katliamı, 17 Temmuz.

Robespierre, Saint-Honoré Sokağı'nda yeni evine taşındı.

Jakoben Kulübü bölündü ve ılımlı üyeler ayrılıp

Feuillants Kulübü'nü kurdu.

XVI. Louis yeni anayasayı kabul etti, Eylül.

Ulusal Meclis kapandı ve Robespierre Arras'ı ziyaret etti.

Pétion, Paris belediye başkanı oldu, 14 Kasım

Robespierre Paris'e döndü ve Jakoben Kulübü'nde savaş kışkırtıcılığına karşı çıktı, 28 Kasım.

- 1792 XVI. Louis'nin Feuillant kabinesi düştü ve savaş yanlısı lider Brissot'nun arkadaşları ve destekçileri bakanlığa atandı.

Kutsal Roma İmparatoru II. Leopold öldü, 1 Mart.

Châteauvieux askerlerinin onuruna festival düzenlendi, 15 Nisan.

Fransa, II. Francis'e (II. Leopold'un oğlu ve Kutsal Roma İmparatoru olarak takipçisi) savaş ilan etti, 20 Nisan.

Giyotin ilk defa kullanıldı, 25 Nisan.

Prusya, Fransa'ya karşı savaşta Avusturya'ya katıldı, 13 Haziran.

- Brunswick Dükü Paris'i, XVI. Louis'ye zarar verilmemesi için tehdit eden bir bildiri yayımladı, 25 Temmuz.
- Kırk sekiz Paris seksiyonu, daimi oturuma geçti, 27 Temmuz.
- Monarşinin düşüşü, 10 Ağustos.
- Robespierre Paris'i yöneten Belediye Komünü'ne seçildi, 12 Ağustos.
- General Lafayette Fransa'dan kaçtı, 12 Ağustos.
- Longwy Prusya'ya geçti, 20 Ağustos.
- İlk Devrim Mahkemesi'nin kuruluşu.
- Verdun Prusya'ya geçti, 2 Eylül.
- Hapishane katliamları, 2-6 Eylül.
- Robespierre yeni Ulusal Konvansiyon'a seçildi, 5 Eylül.
- Fransa'nın Valmy Muharebesi'nde Prusya karşısında aldığı zafer, 20 Eylül.
- Ulusal Konvansiyon Paris'te toplandı, 21 Eylül.
- Cumhuriyet'in ilanı, 22 Eylül.
- Jemappes Muharebesi'nde Fransız zaferi, 6 Kasım.
- XVI. Louis'nin yargılanması başladı, 11 Aralık.
- İlk Devrim Mahkemesi'nin dağıtılması.
- 1793 XVI. Louis'nin idamı, 21 Ocak.
- Fransa, İngiltere ve Hollanda Cumhuriyeti'ne savaş ilan etti, Şubat.
- Enragé*'lerin [öfkeli] yiyecek ayaklanmaları.
- Fransa, İspanya'ya savaş ilan etti, 7 Mart.
- Vendée'de isyan.
- Paris'te başarısız ayaklanma, 9-10 Mart.
- General Dumouriez, Neerwinden Muharebesi'nden sonra iltica etti, 18 Mart.
- Kamu Selameti Komitesi kuruldu, 6 Nisan.
- İkinci ve kötü şöhretli Devrim Mahkemesi kuruldu, 10 Mart.
- Lyon'da isyan, Mayıs.
- Paris'te ayaklanma, 31 Mayıs.

Jironden vekilleri Ulusal Konvansiyon'dan ihraç edildi,
2 Haziran.

Jakoben Cumhuriyetçi anayasa referandumla kabul edildi,
24 Haziran.

Danton Kamu Selameti Komitesi'ne seçilmek için yeterli oyu
alamadı, 10 Temmuz.

Marat'ya suikast düzenlendi, 13 Temmuz.

Robespierre Kamu Selameti Komitesi'ne seçildi, 27 Temmuz.

Lyon kuşatması başladı, 8 Ağustos.

Saint-Denis'deki kraliyet mezarları parçalandı, 10 Ağustos.

Toulon'un İngilizlere telsim olması, 29 Ağustos.

Şüpheliler Yasası, 17 Eylül.

Tavan Fiyat Yasası, 29 Eylül.

Cumhuriyetçi takvimin kabulü (başlangıç tarihi 22 Eylül 1792
olarak kabul edilir), 5 Ekim.

Yıl I Lyon'un düşüşü, 18 Vendémiaire (9 Ekim).

Marie Antoinette'in idamı, 25 Vendémiaire (16 Ekim).

Jironden vekilleri idam edildi, 10 Brumaire (31 Ekim).

Notre Dame, Paris'te Akıl Festivali, 20 Brumaire (10 Kasım).

Komün, Paris kiliselerinin kapanmasına hükmetti,
3 Frimaire (23 Kasım).

Devrimci Hükümet Anayasası, 14 Frimaire (4 Aralık).

Desmoulins'in *Le Vieux Cordelier* gazetesinin ilk sayısı çıktı,
15 Frimaire (5 Aralık).

Fransızlar Toulon'u geri aldı, 29 Frimaire (19 Aralık).

Vendée'deki isyancılar ezildi, 2 Nivôse (22 Aralık).

Yıl II Robespierre'in hastalanması,
22 Pluviôse - 22 Ventôse 22 (10 Şubat - 12 Mart).

Hébertistler idam edildi, 4 Germinal (24 Mart).

Fouché, Lyon'dan geri çağırıldı, 7 Germinal (27 Mart).

Dantoncuların infazı, 16 Germinal (5 Nisan).

Robespierre, Saint-Just ordu için göreve gittikten sonra
Polis Bürosu'nun başına geçti, 9 Floréal (28 Nisan).

Cécile Renault, Robespierre'i öldürmeye çalıştı,
4 Prairial (27 Mayıs).

Yüce Varlık Festivali, 20 Prairial (8 Haziran).

Devrim Mahkemesi yeniden düzenlendi,
22 Prairial (10 Haziran).

Fleurus Muharebesi'ndeki Fransız zaferi,
8 Messidor (26 Haziran).

Bastille'in düşüşünün yıldönümü kutlamaları için kardeşlik
şölenleri, 26 Messidor (14 Temmuz).

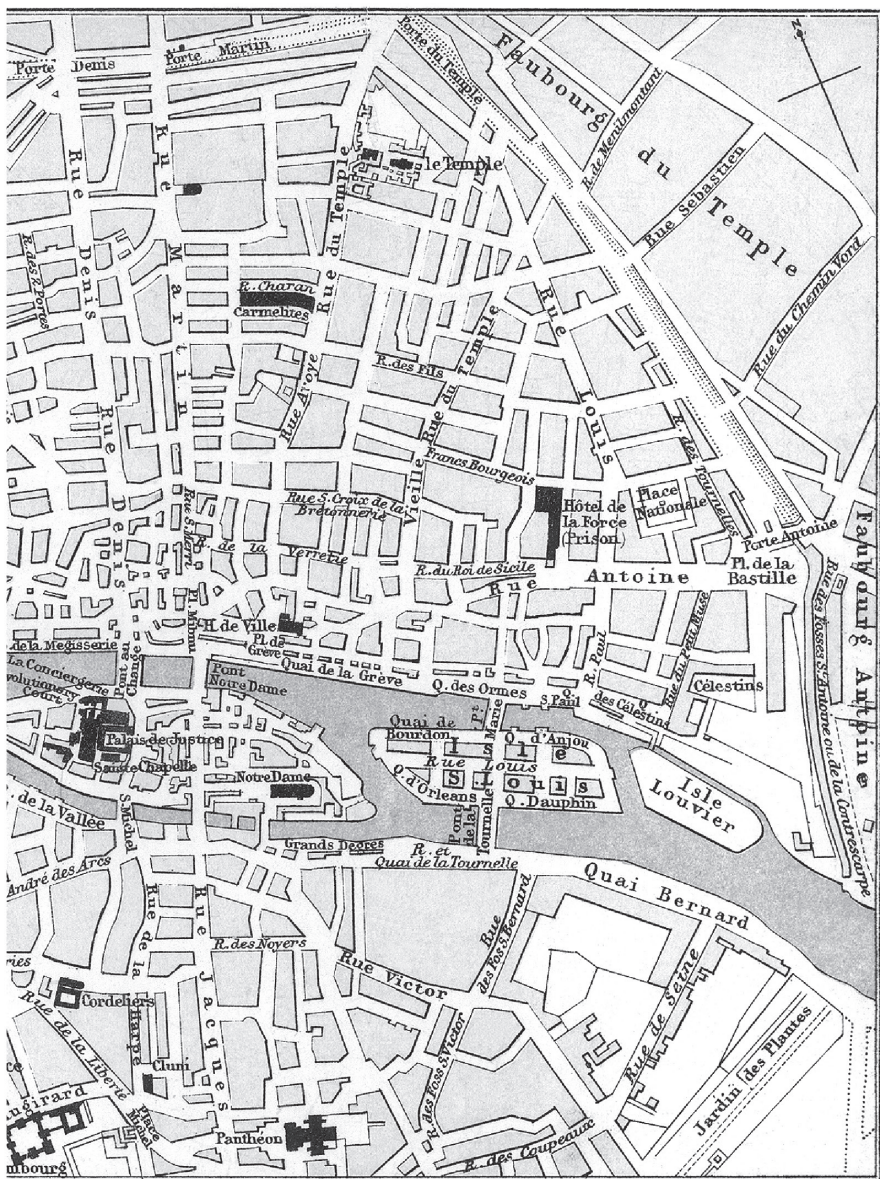
Robespierre Ulusal Konvansiyon'daki son konuşmasını yaptı,
8 Thermidor (26 Temmuz).

Robespierre tutuklandı, 9 Thermidor (27 Temmuz).

Robespierre ve yoldaşları idam edildi,
10 Thermidor (28 Temmuz).

[illegible]

Revolutionary Paris [Devrimci Paris], Edward Weller, 1908.

Önsöz

SEVGİLİ CROKER,

Umarım, *Terör Hükûmranlığı Tarihi*'ni ciddi şekilde düşünürsün. Kastettiğim tumturaklı sözlerle dolu, felsafi bir tarih değil ancak biyografi, gerçekler ve dedikoduların bir karışımı; kahramanların gerçekte olduklarına en yakın halleriyle, gerçekte yaşananların bir günlüğü.

Her zaman senin,

– ROBERT PEEL (1835)¹

Uzun yıllardır tanıdığı ve daha sonra Muhafazakâr Parti'den Başbakanlık yapacak olan dostu Sir Robert Peel'den bu mektubu aldıktan kısa bir süre sonra, John Wilson Croker bavullarını topladı ve Viktoryen bir deniz tatiline çıktı. Kalemî güçlü, ünlü bir politik gazeteci olmasına ve plajda dinlenirken çalışmayı düşünmesine rağmen Croker, Fransız Devrimi hakkındaki nadir ve birbirinden ilgi çekici kitaplardan oluşan koleksiyonundaki –ki bu seçki şu anda British Library'nin övünç kaynaklarından biri durumundadır– tüm kitapları evde bırakmış, tatile çıkarken yanına sadece Terör Dönemi boyunca ölüme mahkûm edilenlerin listesini almıştı.² Croker, sahile vuran dalgaların ritmik sesleri eşliğinde bu listeyi dikkatle okudu.

1 J. W. Croker, *The Croker papers: 1808-1857*, Batsford, Londra, 1967, s. 277.

2 J. W. Croker, "Robespierre", *The Quarterly Review*, Eylül 1835, s. 565-566.

- “Fanatiklerin, aristokratların, rahiplerin ve diğer İngiltere ajanlarının tasarılarını” yaymaktan suçlu bulunan çoğu dul, yirmi iki yoksul kadın giyotine gönderildi.
- “Silah taşıyamaz hale gelmek için korkaklık ve hileyle gözlerine iğne batırmaktan” suçlu bulunan dokuz paralı asker giyotine gönderildi.
- Bir özgürlük ağacını kesmekten suçlu bulunan Jean-Baptiste Henry isimli 18 yaşındaki ustabaşı terzi giyotine gönderildi.
- Avusturya ve Prusya ordularının Paris’e ulaşmasını ummaktan ve onlara malzeme stoklamaktan suçlu bulunan 55 yaşındaki Henrietta Frances de Marboef giyotine gönderildi.
- Eski bir uşak olan 60 yaşındaki komisyoncu James Duchesne; 34 yaşındaki silah imalatçısı John Sauvage; 47 yaşındaki kadın şapkacısı Frances Loizelier; 21 yaşındaki kadın şapkacısı Mélanie Cunosse; 25 yaşındaki kuaför Mary Magdalen Virolle; tümü yazdıklarından ötürü suçlu bulunarak giyotine gönderildi.
- “Devrim’in başlangıcından bu yana çeşitli komplolarda bulunmak”tan suçlu bulunan 77 yaşındaki kadın terzi Genevié ve Gouvon giyotine gönderildi.
- 37 yaşındaki Francis Bertrand, “yurttaşların sağlığını olumsuz etkileyen bozuk şarap” üretmekten suçlu bulunarak giyotine gönderildi.
- “Halka lanet olsun!” diye bağırان bir başka kadın terzi Mary Angelica Plaisant giyotine gönderildi.

Tatilin keyfini çıkaran Croker, kurulduğu 10 Mart 1793’ten, Maximilien Robespierre’in iktidardan düştüğü 27 Temmuz 1794 tarihine kadar olan dönemde Paris Devrim Mahkemesi’nin kurbanı olan birkaç bin kişi hakkında verdiği şüpheli cezalardan oluşan uzun listeyi okumaya devam etti. Korkunç ancak oldukça ilgi çekici istatistikler çıkardı: Robespierre’in hayatının son beş ayında, yani Fransa ve Devrim üzerinde tiranlara özgü bir gücü elinde bulundurduğu dönemde Paris’te 2.217 insan giyotine gönderildi; ancak Robespierre’in kişisel Terör Dönemi’nden önceki on bir ay boyunca ölüme mahkûm edilenlerin toplam sayısı sadece 399’dur.

Bu istatistiklere dayanarak Croker, “Robespierre’in kişisel etkisiyle birlikte idamların da tedrici olarak arttığı ve rakiplerinin üstesinden başarıyla gelmesiyle orantılı olarak da muazzam bir düzeye eriştiği” sonucuna ulaştı.³ Croker, korkunç bir şaşkınlıkla şöyle yazmıştı: “Bu şeyler bizim zamanımızda oldu – bunları gören binlerce kişi hâlâ yaşıyor, yine de *altmış* kurbandan oluşan bir yığın (*fournées* – o zamanların deyişiyle) aynı mahkeme tarafından cezaya çarptırıldıkları sabahın öğleden sonrasında, cezaya çarptırıldıkları aynı alanda idam edilmeleri inanılmaz görünüyor.”

Peel’in dostuna Fransız Devrimi hakkında herkesin anlayabileceği ve ulaşabileceği bir kitap yazması için baskı yapmasına rağmen, Croker bunu asla yapmadı. 1835’te tatilden döndüğünde, tatil düşüncelerini yazdığı bir makale *The Quarterly Review*’da yayımlandı. Burada Croker, Robespierre’in biyografi yazarları için hâlâ muazzam zorluklar teşkil ettiğini kabul etti: “Son yıllarını sarmalayan kan kırmızı sis perdesi, onun tarzını mercek altına alarak daha da büyüttü, ancak özelliklerini muğlaklaştırdı. Arap masalındaki *Cin* gibi, ufacık bir boşluktan dışarı çıkıp muazzam bir iktidar ve devasa bir boyuta ulaştı ve arkasında terörden başka bir iz bırakmayarak, birden yok oldu.”⁴

3 J.W. Croker, *Essays on the Early Period of the French Revolution* (eklemeler ve düzeltmelerle *The Quarterly Review*’da yeniden basıldı), John Murray, Londra, 1857, s. 384.

4 A.g.e., s. 299.